

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 04.01.1966, sp. zn. 5 Cz 125/65, ECLI:CZ:NS:1966:5.CZ.125.1965.1

Číslo: 32/1966

Právní věta: Rozhodování o výživě nezletilých dětí, a to i když jde o určení výživného ze strany prarodičů, je řízením ve věcech péče o nezletilé ve smyslu § 176 - § 180 o. s. ř. Okruh účastníků řízení je tu třeba posoudit podle ustanovení § 94 odst. 1 o. s. ř. Je-li tu několik osob povinných k vyživovací povinnosti mezi příbuznými, musí být vyživovací povinnost každé z nich stanovena zvlášť, případně v rozhodnutí vyjádřeno, že se některé z nich vyživovací povinnost neukládá.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 04.01.1966

Spisová značka: 5 Cz 125/65

Číslo rozhodnutí: 32

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Příspěvek na výživu dítěte, Řízení před soudem, Výživné, Výživné dítěte

Předpisy: 94/1964 Sb. § 37

§ 120

§ 176 40/1964 Sb. § 30

§ 5

§ 6

§ 81

§ 88

§ 89

§ 94

§ 96

§ 98 99/1963 Sb. § 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 32/1966 sb. rozh.

Rozhodování o výživě nezletilých dětí, a to i když jde o určení výživného ze strany prarodičů, je řízením ve věcech péče o nezletilé ve smyslu § 176 - § 180 o. s. ř. Okruh účastníků řízení je tu třeba posoudit podle ustanovení § 94 odst. 1 o. s. ř.

Je-li tu několik osob povinných k vyživovací povinnosti mezi příbuznými, musí být vyživovací

povinnost každé z nich stanovena zvlášť, případně v rozhodnutí vyjádřeno, že se některé z nich vyživovací povinnost neukládá.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. ledna 1966, č. j. [5 Cz 125/65.](#))

U okresního soudu v Pardubicích podala matka nezl. R. M., nar. 12. 6. 1962, J. M., později provdána P., návrh na určení povinnosti prarodičů ze strany otce nezl. J. M. a M. M., platit na dítě měsíčně výživné Kčs 150. Tento návrh, podaný u soudu, v jehož obvodu mají bydliště prarodiče nezletilého, zdůvodňovala tím, že nezletilý jí byl v řízení o rozvod jejího manželství s J. M. svěřen do výchovy pro dobu po rozvodu, avšak výživné na dítě nebylo rozsudkem okresního soudu Praha-západ otci určeno, ježto otec dítěte studoval a nepobíral stipendium.

Tento návrh změnila pak matka J. P. v průběhu řízení tak, že návrh podává nezl. R. M. zastoupen matkou.

Současně s touto změnou návrhu podala matka nezletilého, J. P., u okresního soudu Praha - západ, v jehož obvodu má nezletilý bydliště, návrh na zmocnění k vedení sporu proti J. M. a M. M. o výživné Kčs 150 měsíčně na nezl. R. M., čímž minila shora uváděné řízení u okresního soudu v Pardubicích sp. zn. 6 C 77/64. K tomuto návrhu vydal okresní soud Praha - západ usnesení č. j. Nc 212/64-4, jímž udělil matce J. M. zmocnění k vedení sporu za nezl. R. M.; toto rozhodnutí nabylo právní moci.

Na základě tohoto rozhodnutí o zmocnění jednal pak okresní soud v Pardubicích ve věci sp. zn. 6 C 77/64 s matkou nezl. R. M. jako s jeho zástupcem a rozhodl, že připouští změnu v osobě navrhovatele tak, že navrhovatelem v této věci je nadále nezl. R. M. zastoupený matkou, a ve věci samé pak uložil J. M. a M. M. platit společně na výživném nezl. R. M. měsíčně 150 Kčs, počínaje od 22. 4. 1964; současně uložil J. M. a M. M. zaplatit navrhovateli nezl. R. M. na nákladech řízení 410 Kčs a do pokladny soudu na soudním poplatku 216 Kčs.

K odvolání J. M. a M. M. krajský soud v Hradci Králové rozsudek soudu prvního stupně zrušil s tím, že se věc postupuje okresnímu soudu Praha - západ.

V dalším řízení u okresního soudu Praha - západ jednal soud prvního stupně jako s účastníky řízení jen s prarodiči nezl. R. M. ze strany otce dítěte, J. M. a M. M., a s matkou nezletilého jako s jeho zástupkyní. Prarodiče J. M. a M. M. navrhovali zamítnutí návrhu s tím, že jako vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost k nezl. R. M. jen tehdy, jestliže bližší příbuzní, zejména matka dítěte, nemohou potřeby dítěte sami zajistit. Tak tomu v daném případě není, ježto mají za to, že příjem matky dítěte je dostačující; poukazovali také na to, že vyživovací povinnost k nezletilému mají i prarodiče ze strany matky nezletilého. O poměrech matky nezl. R. M. zjistil soud, že matka je od 24. 10. 1964 provdána, že její manžel má měsíční příjem asi 1600 Kčs; od 1. 11. 1964 matka není zaměstnána, bydlí s nezletilým a s manželem v Č., kde jesle pro děti do 3 let nejsou. Ohledně výdělku prarodičů J. M. a M. M. zjistil soud, že první z nich má příjem Kčs 1793 a druhý Kčs 1371 měsíčně. Ohledně výdělku prarodičů ze strany matky, J. Z. a K. Z. vycházel soud ze zjištění, že K. Z. není zaměstnána, J. Z. má příjem Kčs 1450 až 1500 Kčs měsíčně.

Okresní soud Praha-západ rozsudkem č. j. 7 C 185/64 - 36 rozhodl, že připouští, aby navrhovatelka J. P. vystoupila ze řízení a aby na její místo nastoupil jako navrhovatel nezl. R. M.; prarodičům J. M. a M. M. uložil přispívat společně na výživu nezletilého měsíčně částkou 130 Kčs, počínaje od 22. 4. 1964 a na nákladech řízení zaplatit navrhovateli 540 Kčs, do pokladny soudu na úhradu poplatku pak 187,20 Kčs. V odůvodnění svého rozhodnutí soud prvního stupně uvedl, že nárok na přiznání výživného vůči prarodičům odpovídá § 88 zák. o rod., když rodiče nemohou ze svých prostředků uhradit potřeby nezletilého. Solidaritu závazku prarodičů ze strany otce dovodil soud prvního stupně z podstaty vzájemných vztahů obou partnerů v manželství. Soud se zabýval také úvahou, zda i rodiče

matky nezl. R. M. stíhá povinnost přispívat na výživu nezl. R. M., ač s těmito v řízení nejednal jako s účastníky řízení, a dospěl k závěru, že vzhledem ke svým výdělkům nejsou s to žádné výživné na nezletilého platit.

Krajský soud v Praze k odvolání prarodičů J. M. a M. M. rozsudek potvrdil s tím, že nezl. R. M. nutně potřebuje, aby na jeho výživu přispívali prarodiče, a to jak ze strany otce, tak i ze strany matky. Odvolací soud má však za to, že zákon o rodině nepředepisuje, že by oprávněný musel plnění vyživovací povinnosti požadovat současně na všech příbuzných, takže postačí, aby při určování výše příspěvku byl brán zřetel na všechny povinné a žalovaným uložena povinnost takovým dílem, jaký odpovídá poměru jejich schopností a možností k schopnostem a možnostem ostatních povinných.

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu rozhodl, že usnesením okresního soudu Praha - západ ze dne 7. 8. 1964 č. j. Nc 212/64-4, rozsudkem okresního soudu Praha - západ ze dne 23. 12. 1964 č. j. 7C 185/64 - 36 a rozsudkem krajského soudu v Praze ze dne 9. 3. 1965 č. j. 6 Co 119/65 byl porušen zákon, a tato rozhodnutí zrušil.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 37 odst. 2 zák. o rod. žádný z rodičů nemůže zastoupit své děti, jde-li o právní úkony, při nichž by mohlo dojít k střetu zájmů mezi rodiči a dětmi nebo mezi dětmi navzájem. Podle § 37 odst. 3 zák. o rod. ustanoví soud dítěti opatrovníka, nemůže-li dítě zastoupit žádný z rodičů. Stejně tak § 30 o. z. stanoví, že dojde-li ke střetu zájmů zákonného zástupce se zájmy zastoupeného nebo ke střetu zájmů těch, kteří jsou zastoupeni týmž zákonným zástupcem, ustanoví soud zvláštního zástupce.

Podle ustanovení § 88 odst. 2 věta druhá zák. o rod. mají příbuzní vzdálenější vyživovací povinnost ke svým příbuzným jen nemohou-li tuto povinnost plnit příbuzní bližší.

Pochybil tedy především soud prvního stupně, když svým rozhodnutím, které nabylo právní moci, udělil matce nezletilého dítěte zmocnění k „vedení sporu“, tedy k zastupování dítěte nejen při podání návrhu na určení výživného, ale i v průběhu celého řízení o určení výživného ze strany prarodičů, tedy příbuzných, jejichž vyživovací povinnost je podmíněna skutečností, zda bližší příbuzní (a tedy nepochybně i matka) nemohou tuto povinnost plnit; zjistit tuto skutečnost bylo právě jedním z účelů řízení, v němž tedy mohlo dojít ke střetu zájmů nezletilého a jeho matky. Bylo proto povinností soudu, pokud uděloval zmocnění nejen k podání návrhu na určení výživného za nezletilce, ale i k zastupování v celém tomto řízení, ustanovit nezletilému jako zástupce pro toto řízení kolisního opatrovníka.

Občanský soudní řád má v hlavě páté části třetí zvláštní ustanovení pro některé druhy občanskoprávního řízení. Ta se vztahují také na řízení ve věcech péče o nezletilé (§ 176 - § 180 o. s. ř.). Ze znění a smyslu zákona tu nevyplývá, že by měl být činěn rozdíl mezi případy, kdy jde o určení vyživovací povinnosti rodičů vůči nezletilým dětem či prarodičů nebo ostatních příbuzných vůči nezletilým dětem. Rozhodujícím je, že jde o výživu nezletilých dětí. Rozhodování o výživě nezletilých dětí, a to i když půjde o určení výživného ze strany prarodičů, je tedy řízením ve věcech péče o nezletilé ve smyslu § 176 - § 180 o. s. ř.

Na věci péče o nezletilé se však vztahují ustanovení § 81 o. s. ř. o řízeních, která mohou být zahájena i bez návrhu a v důsledku toho i ustanovení § 94 o. s. ř., vymezující pro tato řízení okruh účastníků řízení odlišně od ustanovení § 90 o. s. ř., jakož i ustanovení § 146 odst. 1 písm. a) o. s. ř., upravující pro toto řízení odlišné právo na náhradu nákladů řízení. Občanský soudní řád volí takovou úpravu, již by co nejdůsledněji byly uplatňovány zájmy nezletilých dětí, v jejichž zájmu je kromě jiného i to, aby zahájení řízení ve věcech péče o ně nebylo odvislým od určitého návrhu. Proto také ustanovení § 94

odst. 1 o. s. ř. výslovně stanoví, že v řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, jsou účastníky i ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Ustanovení § 94 odst. 2 o. s. ř. pak umožňuje soudu, aby vydal usnesení, jímž přibere do řízení jako účastníka osoby, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno a které se řízení dosud neúčastnily, a to jakmile se soud o nich dozví.

Podle těchto zákonných ustanovení občanského soudního řádu a s přihlédnutím k ustanovení § 89 zák. o rod. mělo tedy být o určení výživného prarodičů pro nezl. R. M. jednáno jako o věci péče o nezletilé ve smyslu § 176 a násl. o. s. ř. (z hlediska spisové evidence podle předpisů jednacího řádu pro okresní a krajské soudy věc rej. Nc. Okruh účastníků řízení bylo třeba posoudit podle ustanovení § 94 odst. 1 o. s. ř. Z hlediska tohoto ustanovení nepochybně byli účastníky řízení zejména nezletilé dítě zastoupené kolisním opatrovníkem, oba rodiče dítěte a prarodiče ze strany obou rodičů. Při posuzování, kdo je účastníkem řízení, nebyl soud vázán obsahem návrhu podaným nezletilcem, a měl podle ustanovení § 94 odst. 2 o. s. ř. vydat usnesení, jímž měli být přibráni do řízení všichni ti, o jejichž právech nebo povinnostech mělo být v řízení jednáno, jakmile se soud o nich dozvěděl. Po přibrání těchto osob do řízení bylo pak povinností soudu určit každé z nich výši výživného takovým dílem, jaký odpovídá poměru jejich schopností a možností k schopnostem a možnostem ostatních povinných (§ 89 zák. o rod.), případně rozhodnout, že se jí výživné neurčuje. Podle ustanovení § 89 zák. o rod., je-li několik povinných k vyživovací povinnosti mezi příbuznými v témže stupni, plní každý z nich vyživovací povinnost takovým dílem, jaký odpovídá poměru jeho schopností a tedy možností k schopnostem a možnostem ostatních. Nejde tedy o solidární povinnost.

V důsledku nesprávného posouzení povahy projednávané věci pochybily oba soudy také v tom, že v rozporu s ustanovením § 146 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a § 9 a) zák. č. 173/1950 Sb. uložily prarodičům nezl. R. M. uhradit nezletilému náklady řízení a do pokladny soudu soudní poplatky, neboť věci péče o nezletilé děti jsou ze zákona osvobozeny od placení soudních poplatků.

Soudy obou stupňů dále pochybily i v tom, že při stanovení výše jednotlivých dávek výživného i počátku platební povinnosti nepřihlížely k tomu, že výživné pro nezletilé děti lze přiznat i za dobu přede dnem zahájení soudního řízení (§ 98 odst. 1 zák. o rod. věta za středníkem), dále k schopnostem a možnostem všech povinných v jednotlivých obdobích, s přihlédnutím ke změnám poměrů, k nimž v těchto obdobích u povinných nebo u oprávněného došlo (§ 96 odst. 1 zák. o rod.). Z toho hlediska bylo třeba podle výsledků dosavadního dokazování vzít v úvahu, že u matky nezl. R. M. došlo např. k rozvázání pracovního poměru a k jejímu provdání atd.

V důsledku uvedených pochybení celé řízení trpí také neúplností zjištění potřebných k objasnění skutečného stavu věci, neboť provedení řízení bez náležité součinnosti se všemi, o jejichž právech a povinnostech mělo být v řízení jednáno, nemohlo vést k věcně správnému a spravedlivému rozhodnutí.

Protože tedy soudy v projednávaných věcech takto nepostupovaly, porušily tím zákon v ustanoveních § 1, § 5, § 6, § 120, § 94, § 176 odst. 1 a § 81 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 37 odst. 2, 3, § 88 odst. 2, § 89, § 96 odst. 1, § 98 odst. 1 zák. o rod. a ustanovením § 30 o. z.